

## REGENSKIRKEN

Som studenterkirke havde Trinitatis kirke en forgænger, der kort skal omtales, både fordi bygningen endnu eksisterer, og fordi et enkelt inventarstykke er i behold. I *Regensen*, der blev taget i brug 1623, indrettede man 1627 et lille kapel i østfløjen ud mod Købmagergade<sup>1</sup>. Det kaldtes i begyndelsen et »oratorium« og var bestemt for alumnernes daglige andagter. Da der få år senere kom planer frem om en langt større studenterkirke på selve Universitetets grund og disse planer lige så hurtigt blev ændret til fordel for Trinitatis kirkebygning på hjørnet af Købmagergade og Landemærket, blev Regensens bedesal taget i brug som midlertidig kirke, indtil dens langt større genbo 1656 blev færdig<sup>2</sup>. Regenskirken indviedes 25. oktober 1635.

Efter at studenternes gudstjenester fra 1656 var henlagt til Trinitatis, benyttede man Regenskirken til dens oprindelige formål, til de daglige andagter og alumnernes disputereøvelser. Men kirken beholdt det udstyr, den havde fået 1635 i form af altertavle, prædikestol og stolestader. Ved branden 1728 blev den delvis skånet<sup>3</sup>, mens Trinitatis kirke blev hårdt ramt. Den menighed, der i mellemtiden var blevet knyttet til Trinitatis, holdt 1728 til 1731 sine normale gudstjenester i andre kirker, mens brudevielser, barnedåb og skriftemål foregik i Regenskirken. Ved den nedenfor nævnte fuldstændige ombygning af kirkefløjen 1748—49 bibeholdt man størstedelen af det gamle inventar, og i denne skikkelse fortsatte Regenskirken efter sine egentlige bestemmelser endnu en rum tid. Fra 1790'erne var det skik, at de theologiske kandidaters dimisprædikener holdtes her; således ved man, at Grundtvigs berømte dimisprædiken »Hvi er Herrens Ord forsvundet fra hans Hus?« netop blev holdt fra Regenskirkeens prædikestol<sup>4</sup>, september 1810. Kort før denne begivenhed var Universitetet blevet udbombet 1807, og Konsistorium havde da set sig nødsaget til at lægge beslag på Regenskirken<sup>5</sup>, der fra nu af skulle fungere som auditorium og ramme om de særlig festlige begivenheder, der årlig fandt sted, når en ny rektor tiltrådte, og ved kongens fødselsdag. I dette øjemed besluttede Konsistorium 14. august 1811, at de rent kirkelige genstande som alter og prædikestol skulle fjernes og et kateder opstilles<sup>6</sup>; vistnok ved samme lejlighed blev en del af stolestaderne ombyttet med halvcirkelformede bænke foran det nye kateder<sup>7</sup>.

Da andagtsøvelserne allerede tidligere var ophørt, må året 1811 opfattes som slutpunktet i Regenskirken historie. Navnet klæbde dog ved den gamle kirkesal lige til vore dage. Da Universitetet omsider 1836 fik sin nybygning, blev Regenskirken atter ledig; men 1839 blev den taget i brug af Kommunitetets bibliotek<sup>8</sup>. Dette overgik 1861 til Universitetsbiblioteket, som da rykkede ind i sin nye bygning ved Fiolstræde, og Regenskirken stod på ny ledig. Man opdelte da rummet i to stuer dels til samtalerum, dels til Regensens »Læseindretning«. Fra 1908 fremtræder kirkerummet atter som en enhed og bruges til Regensens festsal<sup>9</sup>.

Om den ældste Regenskirkes *bygning* 1627—1748 foreligger der få og spredte oplysninger<sup>10</sup>; de vigtigste stammer fra en synsforretning 1747, umiddelbart før man skred til en fuldstændig ombygning<sup>11</sup>. Efter udsagn i dette syn var kirkefløjen kun i eet stokværk med hvælvede kældre. Ydermuren mod Købmagergade var vistnok i fuld mur, men om façaden mod gården siges det udtrykkelig, at den var af bindingsværk med en halv stens skalmuring. Der var indgang fra gården, og portalen skildres nøjternt som »noget ziirlig«. I det indre var der fladt loft, hvis bjælker var beklædt med smukt bemalede brædder<sup>12</sup>.

Skønt kirken i årene efter branden 1728 kunne benyttes af Trinitatis menighed, var den dog skrøbelig. Synsforretningen taler om, at hvælvene i kælderen slog dybe revner og måtte understøttes af stolper. Revnet var også ydermuren mod Købmagergade, mens bindingsværket ved gårdsiden var så forrådnede, at muren hældede faretruende. Man besluttede da helt at nedrive den 120 år gamle kirkefløj og opbygge en ny. Håndværksmestrenes overslag<sup>13</sup> forelå 1747. Der var udarbejdet to forslag; efter det ene skulle man som tidligere nøjes med en bygning i eet stokværk, mens det andet viste en toetages fløj med værelser for alumner i stuen og derover det høje kirkestokværk; fløjen var på begge forslag 33 alen lang og 12½ alen dyb. Det theologiske fakultet, under hvilket Regensen sorterede, anbefalede da det andet alternativ<sup>14</sup> om en bygning i to stokværk, dels for at skabe harmoni med de to andre fløje, dels af hensyn til genboen Rundetårn og Trinitatis kirke, hvilket hensyn krævede en aneligere bygning »til Stadens større Ziir« (fig. 1).

Om denne nye Regenskirkes tilblivelse er der således ganske fyldige oplysninger; men intet sted nævnes der noget om, hvem den projekterende arkitekt havde været. Da Universitetet ved sine byggeforetagender hyppigt har brugt stadsbygmesteren, er der grund til at tro, at man også gjorde det i dette tilfælde og altså har henvendt sig til den fungerende stadsbygmester Niels Banner Mathiesen.

Den nye kirkefløj fik kældre uden hvælvninger, et lavt underste stokværk med studenterværelser, og derover kirken. Façaden ud mod Købmagergade fik fire fag store, rundbuede vinduer med sprosseværk af jern og var i øvrigt opdelt i

store felter med ørelisener; over gesimsen er der en lav frontispice. Ind mod gården, hvor Christian IV.s kirkebygning kun havde een indgang, kom der nu to rundbuede portaler, een mod nord med adgang til alumnernes værelser, en anden tæt ved sydfløjen ind til kirkens trappe, hvor løbene fik udsavede dokker (helt ombygget 1908). Begge dørene er i behold, den nordre dog tilmuret; efter fakultetsbeslutning af 30. november 1748 skulle portalerne udsmykkes med sandstenstavler<sup>15</sup>, der viste Frederik V.s kronede navnetræk, »saadan som [Universitets-] bogtrykker Høpfner sætter det paa Forordningerne, ikke som det myntes paa Penge«, og derunder årstallet 1748. Helt sådan blev det ikke; kun den søndre portal fik det kongelige navnetræk, mens årstallet læses på den nordre. Begge tavler er stærkt ophugget i ny tid, vistnok ved kirkefløjens ombygning 1908. Ifølge synsforretning<sup>16</sup>, der foretoges juli 1749, var der ind mod gården tillige forfærdiget »et lidet Taarn af Grundmur, hvor Klokken hænger«. Sagen er dog ikke helt klar, men meget tyder på, at den lille urkvist med runde afdækninger, der nu sidder midt på fløjens vestside ind mod gården, og som bærer Regensens urværk med to klokker, er opsat 1780 på foranledning af Ove-Høegh Guldberg<sup>17</sup>.

Regensens tilnavn »den røde gård« stemmer godt overens med, at alle fløjene, også kirkefløjen, er opført af røde teglsten i blank mur. Det har dog ikke altid været sådan. Det vides nemlig, at hele komplekset ved Regensens 200-års jubilæum 1823 fra sokkel til skorsten blev dækket med rød kalkfarve, hvori der var optrukket hvide fuger<sup>18</sup>, og meget tyder på, at dette ikke var et nyt påhit, men blot en gentagelse af, hvad der var i forvejen. En murbehandling af denne art kendes fra andre af Christian IV.s bygninger (jfr. under Holmens kirke, s. 40 f.).

## INVENTAR

†Alter 1635. Konsistorium approberede 21. februar 1635 »de Modeller, som Dn. D. Finckius hafde ladet udkaste, huoreffter altar, predickestol och andre stole samt pulpituer schall giøris udj Regentzen, och kand Dn. D. Finckij tinge det noiest med handvercksfolckene«<sup>19</sup>. Senere på sommeren samme år hedder det, at Thomas Fincke skulle lade altertavlen »smuck fly och Ansichterne forgylde«; men i August lyder ordren<sup>20</sup>, at opstillingen af alter og prædikestol kunne vente til foråret »paa dett tømmeret kand tørris«. — Efter dette skulle alteret formentlig være udført i tidens gængse bruskarok med billedskæringer fra 1635, malet og forgyldt, idet glosen »ansichterne« vel hentyder til ornamenter i tavlens front. Branden 1728 skånede som nævnt Regenskirken og dens inventar. Ved den påfølgende nybygning af kirkefløjen 1748 (ovenfor s. 234) blev altertavlen repareret og påny opstillet<sup>21</sup>, vistnok på nordvæggen, da trappen med adgang til kirkesalen var i syd. Tavlens senere skæbne er uvis. Da

Universitetet 1811 lod Regenskirken omdanne til auditorium, fjernede man alter og prædikestol, der begge blev taget i forvaring af det theologiske fakultet, under hvilket Regensen sorterede; det var meningen at begge inventarstykker ved en passende lejlighed skulle overlades til en af Universitetets landsbykirker<sup>22</sup>. Om dette er sket, er endnu ganske usikkert. Efter vort kendskab til de 14 landsbykirker under Universitetets patronat<sup>23</sup> har ingen af disse i årene efter 1811 modtaget kirkeinventar fra Regenskirken.

\**Kalk* anskaffet 1635. Sammen med det øvrige inventar lod Thomas Fincke fremstille kalk og disk til Regenskirken<sup>24</sup>. Så længe der fandt regelmæssige studentergudstjenester sted, var der brug for altersølv, altså indtil 1656, da Trinitatis kirke blev indviet. Herefter anvendtes som tidligere nævnt Regenskirken blot til andagt og de alumnerne pålagte øvelser, hvorfor kalk og disk blev deponeret i og 1661 købt af Tårnby kirke på Amager<sup>25</sup>. Efter Konsistoriums afgørelse skulle de penge, der indvandt ved denne transaktion, bruges til opfyldning af Trinitatis kirkes kalk og disk. Man må da formode, at Tårnby kirkes kalk (D.K. Københavns amt s. 292), trods senere fornyelser, rummer væsentlige bestanddele af Regenskirkens kalk.

†*Alterstager*, anskaffet sammen med det øvrige inventar 1635. Senere skæbne er uvis.

†*Messeklæder*, messehagel og -skjorte, 1635, se nedenfor s. 292 under Trinitatis kirkes inventar.

†*Prædikestol*. Alle de oplysninger, der er meddelt om alteret 1635, 1748 og 1811, gælder også for prædikestolen.

†*Stolestader* blev opsat 1635 efter Thomas Finckes ovennævnte kontrakter med håndværkerne. I modsætning til alter og prædikestol, hvis tømmer skulle lagres vinteren over, blev stolene og det nednævnte pulpitur straks opsat i Regenskirken. Staderne synes at have været tjenlige endnu i tiden efter 1728. Man overvejede at istandsætte dem ved nyordningen af kirkefløjen 1748, men foretrak sluttelig helt at kassere dem og opstille nye<sup>26</sup>, der skulle være dannet efter den gængse form i de københavnske kirker, dog uden låger og udskæringer, »men aleene med een udarbejdet Liste«. Da kirken påny omdannedes 1811, må man have fjernet de forreste stader, og foran det kateder, der nu optog alterets plads, anbragtes nogle rækker halvcirkelformede bænke, mens stolestaderne i baggrunden af salen bibeholdtes. Sådan beskrives kirkesalen i alle tilfælde 1839, umiddelbart før Kommunitetsbiblioteket blev opstillet her<sup>27</sup>, og man har grund til at tro, at denne anordning gik tilbage til tiden efter 1811. Staderne er senest forsvundet 1862.

†*Pulpitur* 1635, omtales sammen med stolestaderne i Universitetets instruks til Thomas Fincke. Om pulpiturets udseende foreligger der ingen oplysninger, men en enkelt episode fra Regenskirkens tidligere historie omtaler dette pul-

pitur: en studiosus Kjeld Olsson havde fra pulpituret ved døren i Regensens kirke ladet en stor mursten falde ned paa præsten hr. Jens Justesens hoved, efter prædiken<sup>28</sup>, oplyser Acta consistorii april 1654. I den nye Regenskirke fra 1748 er der ikke nævnt noget pulpitur, og af tavsheden i kilderne tør vi også slutte, at der heller intet har været.

Et brugt *ŕorgel* blev 1635 indkøbt til Regenskirken for 100 daler; det skulle dog først sættes i stand; professorerne ville selv bekoste et nyt klaviatur, mens de øvrige Universitetskirker skulle bidrage til anskaffelsen og måtte desuden få år senere, 1641, yderligere ofre penge på en ny reparation<sup>29</sup>. Orgelet, der kaldtes et »positiv«, er ikke senere omtalt.

Et gammelt, kasseret *ŕsejrværk*, der havde stået i Regenskirken, blev 1686 inventariseret i Trinitatis kirke<sup>30</sup>.